

Juryrapport

Griffels,
Penselen,
Paletten en
Vlag en Wimpels
2014

Juryrapport Griffeljury 2014

De Griffeljury 2014, bestaande uit:

Aad Meinderts (voorzitter), Elly Bart, Menno Daamen, Patricia van Keulen en Marjon Kok,

heeft de volgende boeken voorgedragen ter bekroning met een Zilveren Griffel of Vlag en Wimpel. De Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek heeft deze voordracht overgenomen.

Zilveren Griffels

Tot zes jaar

Wij samen op stap - Jean Reidy
Em. Querido's Uitgeverij

Held op sokken - Bette Westera
Uitgeverij Gottmer

Vanaf zes jaar

Groter dan een droom - Jef Aerts
Em. Querido's Uitgeverij

Garmanns straat - Stian Hole
Uitgeverij Hoogland & Van Klaveren

Vanaf negen jaar

Vissen smelten niet - Jef Aerts
Em. Querido's Uitgeverij

Broergeheim - Emiel de Wild
Uitgeverij Leopold

Informatief

Het raadsel van alles wat leeft en de stinksokken van Jos Grootjes uit Driel - Jan Paul Schutten
Uitgeverij Gottmer

Poëzie

Ik zoek een woord - Hans en Monique Hagen
Em. Querido's Uitgeverij

Kleine stemmen - Gil vander Heyden
Clavis Uitgeverij

Vlag en Wimpels

Tot zes jaar

Boer Boris in de sneeuw - Ted van Lieshout
Uitgeverij Gottmer

Als iedereen slaapt - Komako Sakai
Uitgeverij De Eenhoorn

Prinses Pernilla en de reddende ridders - Mathilde Stein
Uitgeverij Lemniscaat

Vanaf zes jaar

Jonas en de visjes van Kees Poon - Harm de Jonge
Uitgeverij Hoogland & Van Klaveren

Sammie en opa - Enne Koens
Uitgeverij Moon

Vlieg! - Marco Kunst
Uitgeverij Lemniscaat

Vanaf negen jaar

De regels van drie - Marjolijn Hof
Em. Querido's Uitgeverij

Jonge Vlieger - Ellen van Velzen
Uitgeverij Lemniscaat

Mijn bijzonder rare week met Tess - Anna Woltz
Em. Querido's Uitgeverij

Informatief

ABC Dragt - Joukje Akveld en Annemarie Terhell
Uitgeverij Leopold

Foto! - Marije van der Hoeven
Uitgeverij Ploegsma

Poëzie

Ik juich voor jou - Edward van de Vendel
Em. Querido's Uitgeverij

Inleiding

In een recente column van Aaf Brandt Corstius in *de Volkskrant* lanceert zij de Grote Drie van de kinderen jeugdliteratuur te land, ter zee en in de lucht: Roald Dahl, Astrid Lindgren en Annie M.G. Schmidt. De Griffeljury 2014 waagt het niet Brandt Corstius tegen te spreken en waardeert zelfs haar plagerige en uitdagende column, maar merkt op dat een Top-3 weinig zinvol is en geen recht doet aan de kwaliteit van de schrijvers die niet in die Top-3 voorkomen. Waarom zijn het overigens altijd maar drie namen? Dat is misschien wel de schuld van de Olympische Spelen, waar na de strijd op het erepodium slechts plaats is voor goud, zilver en brons. Maar literatuur is toch geen wedstrijd? Of moeten we de schuld geven aan de heilige drie-eenheid: de Vader, de Zoon en de Heilige Geest? Maar literatuur is toch geen geloofskwestie? In de grote mensen literatuur viel – om maar iemand te noemen – Hella S. Haasse altijd buiten de boot als de Grote Drie ter sprake kwam. Ten onrechte natuurlijk en een typisch gevalletje van blikvernuwing. In ABC's Top-3 ontbreekt Guus Kuijer, om weer maar iemand te noemen. Laten we het niet meer over lijstjes hebben (nog even niet dan) en ons richten op de oogst aan kinderboeken in het jaar 2013. De jury las en besprak in totaal 128 boeken, zich soms verbazend over inzendingen waarvan de uitgever toch ook wel kan weten dat die kansloos zijn. Wat zou het een verademing zijn als de uitgevers met meer zelfkritiek de weg naar Goud, Zilver of Vlag en Wimpel zouden inslaan. In tegenstelling tot de categorie tot 6 jaar was in de categorie vanaf 9 jaar het aanbod overweldigend, ook in kwalitatief opzicht, met opvallend veel 'verhalenvertellers'. Dat gegeven heeft er voor gezorgd

dat een aantal prachtige boeken buiten de boot viel. Grootouders en kleinkinderen heeft de jury in nogal wat boeken van het afgelopen jaar zien rondlopen. Opvallend waren verder de sterke debuten. De jury zou bijna gaan pleiten voor een aparte debuutprijs, of in ieder geval voor de mogelijkheid de aandacht op 'eerste boeken' te vestigen. Als een dergelijke prijs er komt, is er vast een betere naam te vinden dan 'De Prijs voor het Halve Werk', of 'De Prijs voor de Eerste Keer'. Jammer dat er weinig poëzie uitgegeven wordt, een trend die al zolang aan de gang is dat je eerder van een 'traditie' dan van een trend kunt spreken. Ook een omvangrijk aanbod aan non-fictie boeken ontbreekt. Gideon Samson stelde in de vijftiende Annie M.G. Schmidtlezing, gehouden in het Kinderboekenmuseum, dat een kinderboek alleen goed is als het ook door volwassenen gewaardeerd wordt. De jury heeft met instemming kennis genomen van deze stelling en heeft de kinderen, net als vorig jaar, tijdens de beraadslagingen de gang opgestuurd. Een kinderboek is een kinderboek omdat er kinderboek op staat. Of dat boek door 100, 1.000, 10.000 of 100.000 kinderen met plezier is gelezen heeft voor de jury geen enkele rol gespeeld. Ondanks dat literatuur geen wedstrijd is, doet de jury uiteindelijk vrolijk mee aan het verstrekken van gouden, zilveren en bronzen plakken. En in religieuze vraagstukken mengt de jury zich in zoverre dat zij de door haar bekroonde boeken presenteert als het enige ware geloof, in het volle besef dat ketterij een zegen is en in het belang van een levendige kinderboekencultuur.

De Griffeljury

Wij samen op stap

Auteur: Jean Reidy
Beeldverhaal: Leo Timmers
Bewerking: Bart Moeyaert
Uitgever: Em. Querido's Uitgeverij
Oorspronkelijke titel: *All through my town*

Een dag in de stad. Wat valt er te zien en wat kom je tegen?
'Fijn ontbijten / lekkerbek / krantenjongen / ei met spek'
'Haast je langzaam / zomerzon / wat een drukte / bij het station'
Of: 'De stoep is nat / de kraan is stuk / de straat is vol / met ongeluk'

Het zijn niet zomaar woorden bij zeker niet zomaar plaatjes. *Wij samen op stap* is een geheel en meer dan dat. Een verhaal, een avontuur dat blinkt van eenvoud, waarin de woorden uitnodigen tot onderzoek en de beelden de rest vertellen.

Hoe Jean Reidy en Leo Timmers van zoiets eenvoudig zoiets moois kunnen maken. En hoe Bart Moeyaert niet vertaalt, maar hertaalt. Alles hangt hier met alles samen. Een poëtisch gedicht waaruit gevoel spreekt,

zonder dat het wordt opgedrongen. Prachtige beelden die hier en daar naar de schilderijen van Edward Hopper zouden kunnen verwijzen. Zowel binnen de weinige woorden als in de rijke beelden wordt veel verteld. Tot de laatste bladzijde aan toe. Want dan rijst de vraag of hier de werkelijkheid of de verbeelding heeft gesproken. Genoeg om maar meteen weer opnieuw te beginnen. Een verhaal als een perpetuum mobile.

Held op sokken

Auteur: Bette Westera
Illustrator: Thé Tjong-Khing
Uitgever: Uitgeverij Gottmer

In gepaard rijmende, vrolijk huppelende versregels vertelt Bette Westera het verhaal van Roderick van Hulst tot Aerdenhout. Een geestig heldendicht met zorgeloze anachronismen.

De geitenwollen sokken dragende Roderick is aanvankelijk het Lulletje Rozenwater, dat zijn tijd besteedt aan bloed van dode draken opdweilen, harnessen poetsen, paarden beslaan en aardappels schillen. Roderick is de ridder zonder baard, die schrill afsteekt tegen de koene en snoevende ridders om hem heen – de één nog dapperder dan de ander – die allen mannen met baarden zijn. Stuk voor stuk drakenjagers, elk bestemd voor een imposant standbeeld en een ereplaats in de Kronieken. Toch is het juist de baardloze Roderick die met de eer gaat strijken. Ridder Roderick is namelijk ook een keukenprins, die van drakenvlees de heerlijkste gehaktballen draait:

'De jonkvrouw nam een slokje wijn en zei: "Toch is het gek. Jij hebt de draak ontdekt, nietwaar, en uit zijn hol gedreven. En jij hebt hem gevangen, met gevaar voor eigen leven. Jij hebt hem hiernaartoe gesleept en jij hebt hem bewaakt, maar wie heeft er nu eigenlijk gehakt van hem gemaakt?"'

De schone jonkvrouw kiest Roderick als haar bruidegom: 'Dat was het eind van het diner en van de middeleeuwen: De baarden raakten uit. Ze waren zelfs een tijd verboden. Maar geitenwollen sokken bleven eeuwen in de mode.'

Held op sokken is een humoristisch verhaal over de zegevierende anti-held, waarin de taal zingt dankzij rijm en ritme. Het boek is even geestig als schitterend geïllustreerd door meester-illustrator Thé Tjong-Khing. En wat is het een feest om dit boek voor te lezen! Je neemt als voorlezer vanzelf de dubbelrol aan van minstreel en hofnar.

Groter dan een droom

Auteur: Jef Aerts
Illustrator: Marit Törnqvist
Uitgever: Em. Querido's Uitgeverij

Als je dood bent, ben je niet weg. Je bent er geweest en hebt ertoe gedaan.

Zus is dood en het naamloze jongetje in *Groter dan een droom* heeft haar nooit gekend. Toch is ze er. Haar foto hangt aan de muur en het verdriet is overal. 'Het hing als behangpapier in alle kamers van ons huis.' Zus praat bovendien. Het jongetje kan haar horen. 'Niemand roept zo stil als zus. Haar luidste gil is maar een zuchtje. De hardste kreet niet meer dan de ademhaling van een poes'. Zus wil ook iets. Ze wil fietsen met haar broertje, lol maken en marsepein proeven. 'Vannacht neem ik je mee!' En hoewel ze nooit heeft leren fietsen kan ze het. Want als je dood bent heb je geen zijwieltjes nodig.

In *Groter dan een droom* vertelt Jef Aerts een buitengewoon gevoelig verhaal over vergankelijkheid.

De dood, zegt moeder, is als dromen, maar dan groter. In de nachtelijke fietstocht leert het jongetje zus kennen. Een doodgewone fietstocht door zijn dromen, waarin hij een allesbehalve gewone ontmoeting met de dood heeft. Hier scheidt Jef Aerts een wereld waarin alles mogelijk is en waarin vragen die niet zijn gesteld, beantwoord worden.

In de illustraties van Marit Törnqvist weerklinkt het sensitieve verhaal. Zij laat zien wat Aerts in zinnen als gedichten laat voelen. Hier is iets veranderd, hier heeft het verdriet een plek gekregen. Een prachtige plek aan een overvolle ontbijttafel, die op de eerste bladzijde nog leeg en treurig is. Er is zelfs een stoel bijgeschoven. Wat een ongelooflijk gelukkige samenwerking. Wat een troostrijk verhaal voor iedereen met en zonder verdriet.

Garmanns straat

Auteur: Stian Hole
Illustrator: Stian Hole
Vertaller: Femke Blekkingh-Muller
Uitgever: Uitgeverij Hoogland & Van Klaveren

De straat waarin Garmann woont, is een gewone straat. Met een jongen, Roy uit groep 6, de buurtbully, en de tweelingzusjes, die idolaat zijn van Roy: 'Iedere keer als Roy zonder handen langs fietst, beginnen de tweelingzusjes te blozen en vallen ze van het hek.' Roy dwingt Garmann min of meer het droge gras in de voortuin van een oude, wat zonderlinge man (de Postzegelman, een voormalige postbode) in brand te steken. Het vuur wordt geblust en de Postzegelman heeft gezien hoe het vuur ontstond, maar hij verraadt Garmann niet.

Er ontstaat een vriendschap tussen de Postzegelman en Garmann. Beiden zijn geobsedeerd door getallen. En de Postzegelman bezorgt Garmann bloemen die nog ontbreken in zijn herbarium. "Een groepje onderzoekers heeft uitgevonden dat je in de loop van 30.000 dagen die je mag hopen te leven, ongeveer 200.000 mensen zult ontmoeten," vertelt de Postzegelman op een dag als ze aan de keukentafel zitten.

Heel subtiel kondigt Stian Hole hiermee de dood van de oude Postzegelman aan, zonder dat diens overlijden

overigens genoemd wordt. Dit gegeven draagt bij aan de melancholische sfeer die de ietwat eenzame Garmann omringt.

Het verhaal waarin geen sprake is van een plot, kenmerkt zich door een poëtische stijl en is geschreven met grote aandacht voor het detail, zoals in de passage over het herbarium: 'Hij droogt de bloemen in het laatste deel van de encyclopedie, tussen *zevendelig*, *zodanig* en *zwaargewicht*.'

Realistische illustraties waarin gebruik gemaakt wordt van fotografie, versterken het verhaal. Grappig detail is dat de bladblazer die de bladeren op een grote hoop blaast het gezicht van Elvis Presley heeft, hoewel je niet kunt beweren dat Garmann 'in the getto' woont, ondanks bully Roy.

Ook al ontbreekt een plot in de klassieke betekenis van het woord: Garmanns straat is aan het eind van het boek een totaal andere dan aan het begin. 'Roy uit groep 6 duikt in elkaar en fietst snel langs het huis van de Postzegelman. Roy houdt zijn stuur weer vast en de tweelingzusjes vallen niet meer van het hek als hij voorbij komt.'

Vissen smelten niet

Auteur: Jef Aerts
Uitgever: Em. Querido's Uitgeverij

Het is -23. De koudste nacht van het jaar. Het meer is bevroren en daarmee is de ijsweg begaanbaar; de weg over het bevroren water van het dorp waar Matti woont naar de grote stad.

In deze barre omstandigheden speelt *Vissen smelten niet* van Jef Aerts. Een wintervertelling die aandoet als een sprookje, waarin tijd en plaats er niet toe doen. Er is een dorpsfeest, maar Matti heeft andere zorgen. Zijn vader is depressief en al een jaar lang is er geen geld meer verdiend. Neef Jarno, die langzaam de plek van vader heeft ingenomen, stelt voor vaders Siamese kempvissen op het feest tegen elkaar te laten vechten. De weddenschappen brengen geld in de la. Matti wil vaders lievelingsvis redden en besluit Sirius naar de stad te brengen. Naar het aquarium van de universiteit waar hij vaak met zijn vader kwam en waar de liefde voor vissen is overgeslagen.

Op zijn ijzige tocht komt Marius een meisje tegen. Drika wordt bijna blind en wil nog één keer een plek in het dorp zien, waar ze gelukkig was. Langzaam groeit een vriendschap.

Een avontuur, een razend spannende race tegen de klok. Ware het niet dat hier meer aan de hand is. Want

van meet af aan is bijna tastbaar dat wanneer Matti de kempvis Sirius weet te redden, hij misschien ook weer warmte brengt in het bevroren hart van zijn zieke vader. Aerts weet dat prachtig te vangen in de vergelijking: 'Papa is een poolvis.' (...) 'Een poolvis die in het ijs is vastgevroren.' (...) 'Heeft een poolvis genoeg antivries in zijn bloed; zwemt hij bij dooi gewoon weer verder.'

Het zijn gedachten als deze, die zingen in het boek. In taal die even raak als origineel is, scheidt Jef Aerts een bijzondere sfeer. Nostalgisch, surrealistisch en tijdloos. De ijsvlakte onderstreept hoe eenzaam de jonge hoofdpersoon zich aanvankelijk voelt, en contrasteert fraai met de warme vriendschap die tussen het bijna blinde meisje en Matti groeit. Ze helpen elkaar en daarmee ook zichzelf.

Het is de kracht van vriendschap, die maakt dat de twee jonge mensen ook de kracht van hun band met hun eigen familie weer kunnen voelen. Beiden komen sterker uit het verhaal.

Vissen smelten niet is een jeugdroman die alle ambities waarmaakt. Het is nog maar zijn derde, maar met Jef Aerts heeft de jeugdliteratuur er een grote naam bij.

Broergeheim

Auteur: Emiel de Wild
Uitgever: Leopold

Van de ene op de andere dag is Stefan verdwenen, zonder dat de ouders een verklaring geven. Hij wordt doodgezwegen. Tot onbegrip, woede en verdriet van zijn jongere broer Joeri, die de moeilijk handelbare Stefan vaak op het juiste spoor hield. Hij is zoveel wijzer dan zijn oudere broer, die hij niettemin bewondert.

Het verhaal van *Broergeheim* ontrolt zich in de brieven die Joeri aan zijn verdwenen broer Stefan schrijft. Die brieven bereiken laatstgenoemde niet. Zijn ouders houden die achter, omdat zij Stefan uit hun leven en vooral uit dat van Joeri willen bannen. Maar ook als Joeri weet dat zijn brieven niet verstuurd kunnen worden, blijft hij zijn broer schrijven. De brieven nemen dan het karakter aan van een dagboek. Stefan heeft een steen van een viaduct gegooid met de dood van het anderhalfjarig jongetje Jelle tot gevolg. Als Joeri daar achterkomt, neemt hij een besluit: 'Ik kan je broer niet meer zijn, Stefan. Ik... Nee ik wil het niet meer. Ik kan niet meer. Ik kan je broer niet meer zijn.'

Het gezin wordt met psychologisch inlevingsvermogen neergezet, mede door de goedgekozen dialogen. De manisch-depressieve moeder, de onmachtige, vluchtgedrag vertonende vader, de onaangepaste Stefan en de radeloze Joeri. De samenzweerderige gesprekken tussen vader en Joeri, die soms in ruzie eindigen, behoren tot de schrijnendste en sterkste van het boek.

Het wat vreemde en mysterieuze meisje Lonke dat in Joeri's leven komt, blijkt een broer te hebben die gestorven is – ook haar gezin is ontworpen. De levens van Joeri en Lonke, die om elkaar heen draaien, spiegelen zich in elkaar, wat het gemis van de afwezige maar daardoor alom aanwezige broer extra reliëf geeft. Ook een ander spiegelmotief maakt indruk en geeft de subtiliteit aan waarmee De Wild zijn boek geschreven heeft. De steen die vanaf het viaduct gegooid werd scheidt de broers, terwijl het groene steentje dat Joeri uiteindelijk aan een kettinkje om zijn hals draagt de uitdrukking is van hun verbondenheid. De ontmoeting met Lonke maakt het verhaal rijk aan allerlei nevenintriges die het boek extra betekenisvol maken. Joeri bezorgt uiteindelijk zijn nooit verstuurd brieven aan zijn broer, zodat Stefan kennis kan nemen van Joeri's kijk op de fatale geschiedenis en zijn broer een blik gunt in zijn woelige gemoed.

Broergeheim is ook in stilistisch opzicht geslaagd. De 'andere stemmen' dragen daaraan bij: De geciteerde brief van moeder en de brief van Stefan. Het boek kent fraaie formuleringen. Als Lonke een broertje krijgt die een andere vader heeft dan zichzelf, zegt ze: 'Ze noemen hem een halfbroertje, dus nu hou ik gewoon twee keer zoveel van hem.'

Broergeheim is een spannend, aangrijpend en goed gecomponeerd en stilistisch sterk boek, dat des te meer bewondering afdwingt omdat Emiel de Wild hiermee zijn eerste stap zet in de wereld van het kinderboek.

Het raadsel van alles wat leeft en de stinksokken van Jos Grootjes uit Driel

Auteur: Jan Paul Schutten
Illustrator: Floor Rieder
Uitgever: Uitgeverij Gottmer

De volledige titel geeft al aan dat het onderwerp van het boek, de evolutieleer van Charles Darwin, op een volstrekt unieke wijze wordt behandeld, met licht en lucht tussen de regels: *Het raadsel van alles wat leeft en de stinksokken van Jos Grootjes uit Driel*. Onder de indruk is de jury van de tekst van Jan Paul Schutten en eenzelfde enthousiasme brengt zij op voor de illustraties door Floor Rieder en de vormgeving door Tobias David. Illustrator en vormgever leverden een niet te onderschatten bijdrage aan de helderheid en toegankelijkheid van het boek. Een briljant boek in alle opzichten. Schutten heeft een zeldzaam kunststukje geleverd: niet snel zal opnieuw een non-fictie boek met deze grootse ambitie en bewonderenswaardige uitwerking verschijnen. De vele vragen die Schutten stelt, trekt de lezer het boek in. De inhoudsopgave alleen al is puur leesplezier dankzij die vragen, waarvan de jury er enkele noemt:

- Wat is zieliger dan doodgaan?
- Weet je nu alles?
- Heb jij dezelfde voorouders als een oorworm?
- Waarom worden vrouwen mooier en mannen niet?
- Wat gebeurt er als je een spons in een gehaktmolen stopt?
- Stammen we af van de slijmbal?
- Waarom heeft een haai nooit de hik en jij wel?
- Kun je aan iemands hersenen zien of hij gelovig is?

De theorie van de evolutieleer brengt Schutten helder en persoonlijk onder woorden, vaak vertrekkend vanuit een vraag. Voor kinderen moeilijke, abstracte begrippen als 'tijd' en 'afstand' maakt hij concreet. *Het raadsel van alles wat leeft* is wetenschappelijk verantwoord en biedt over het thema de meest actuele

stand van zaken. Het is een prestatie van formaat dat Schutten op zo'n manier schrijft dat kinderen in de ban kunnen komen van het onderwerp. Daarbij helpt het dat Schutten zijn verhaal in op zichzelf staande stukken vertelt, wat gefragmenteerd lezen goed mogelijk maakt. Het register achterin het boek is daarbij een welkome gids. Het is niet overdreven te stellen dat ook in het onderwerp geïnteresseerde volwassenen het boek met plezier zullen lezen en er veel van zullen opsteken. Ruimte voor een ander geluid - dat van het creationisme - biedt Schutten ook. Hij stelt zich niet op als iemand die de wijsheid in pacht heeft: 'Het is duidelijk dat ik niet geloof dat de aarde in zes dagen gemaakt is en dat het heelal maar een paar duizend jaar oud is. Toch vind ik het een gekke gedachte dat alles wat er om ons heen is, zomaar uit het niets is ontstaan. Is er dan toch een god? Ik weet het niet. Er zijn wetenschappers die veel intelligenter zijn dan ik en die in God geloven. Je kunt best in de evolutie en in God tegelijk geloven. Er zijn ook wetenschappers die veel intelligenter zijn dan ik en die niet in God geloven. Eén ding is zeker: ik ben te dom om een antwoord te geven op de vraag of er wel of niet een god bestaat. En eigenlijk denk ik dat dit voor iedereen geldt.'

Vele raadsels worden door Jan Paul Schutten opgelost. Met ten minste één prangende vraag blijf je als lezer van het boek echter zitten: Wat is toch het geheim van deze schrijver die een ingewikkelde theorie een gelukkig huwelijk laat aangaan met een lichtvoetig, transparant verhaal? Het antwoord zal wel in Schuttens genen te vinden zijn.

Ik zoek een woord

Samenstellers: Hans en Monique Hagen
Illustrator: Deborah van der Schaaf
Uitgever: Em. Querido's Uitgeverij

Er wordt gebabbeld, gebrabbeld, gepreveld, gehoejoed, verzonnen, verbeterd, gevraagd, gevloekt, gestruikelend, ge-adacadabra't, getoverd, gehakkeld, gehanepikkelulliet, gewist, gerijmd, getijlpt etc. Er zijn woorden van gewicht, magere gedichten, lieve woorden, nieuwe woorden, woorden om je achter te verschuilen, er is wartaal, klanktaal, beeldtaal. In *Ik zoek een woord* viert de taal feest en zijn de woorden te gast. Gedichten komen tot leven en verscheuren de dichter om hem haastig weg te gooien, woorden worden muren, taal een dak en een gedicht een huis waarin je dromen kunt. In de bundel die Hans en Monique Hagen samenstelden, is de taal aan het woord en wordt duidelijk: 'Een dichter is een vreemd persoon. Maar verder is hij heel gewoon.' Vier jaar lang spitte het schrijver-dichtersduo 1400 boeken door om 167 gedichten van 109 dichters te vinden. Soms gebruiken zij het woord om de liefde te verklaren, soms als een daad van verzet. Maar zonder uitzondering wordt er in ieder gedicht een spel met taal gespeeld. Heerlijk dat Hans en Monique Hagen de moeite namen, alleen dat is al prijzenswaardig. Zij kozen met talent, smaak, enthousiasme en doldwaze inspanning gedichten van allerlei pluimage. Het thema is niet zo nauw genomen dat verrassingen uitbleven. Het cirkelt ruim rond taal waardoor de lezer soms ziet: oh ja, ook dit is taal.

En prachtig, dat de bundel weliswaar bedoeld is voor iedereen die kind en ouder is, maar dat zij niet door de knieën zijn gegaan. Van Maria Vasalis tot Tjitske Jansen via Hans Warren naar Erik van Os en Martinus Nijhoff weer terug naar Edward van de Vendel en Sjoerd Kuyper. Het is een interessante, bonte, gedegen verzameling geworden van letters van betekenis. Hier en daar wordt gerelativeerd. Hoe moeilijk is dichten nu helemaal? Men neme een wit vel papier en hup: 'Nog geen minuut / is voorbij / En kijk het is nu al af'. En moet een gedicht rijmen? Herman Finkers vindt dat wel mooi: 'Ik hou van jou / ik blijf je trouw / origineel is het niet / maar het rijmt als een tiet'. Gelukkig is hij geen dichter geworden. Het belang van taal wordt ook onderstreept. Soms letterlijk, soms alleen voor de dichter zelf: 'in taal ben ik het meest mijzelf / het instrument waardoor ik ademhaal'. En af en toe wordt het gevaarlijk: 'Ik heb hem vermoord / met mijn lievelingspen / in drie woorden was hij dood'. Teveel om op te noemen, een bundel om in te blijven bladeren. Hoera dat Hans en Monique Hagen hun verzameling met ons wilden delen. Geweldig dat dit boek voorhanden is. Dit kan een leven lang mee. (Een aanbeveling voor de herdruk die er zeker komt: een register op titels en dichters wordt node gemist).

Kleine stemmen

Auteur: Gil vander Heyden
Illustrator: André Sollie
Uitgever: Clavis Uitgeverij

Deze bundel met 33 gedichten ontleent zijn titel *Kleine stemmen* aan het gelijknamige gedicht. Elk gedicht is op zichzelf een kleine stem, die een eigen sfeer oproept. Tezamen vormen de gedichten een meerstemmig, melancholisch lied. Soms een liefdeslied, dan een lied van eenzaamheid en angst.

Kleine stemmen is de zevende bundel van Gil vander Heyden, die dit jaar 76 is geworden, maar wier poëzie nog altijd fris is als een lentemorgen.

De bundel bestaat uit vier afdelingen. In de tweede afdeling, Een lapje lucht, zijn gedichten over liefde bijeengebracht. In één daarvan, een recept voor een liefdesgedicht, wordt aanbevolen een lapje lucht te knippen, waarin de jury overigens een toevallige parallel ziet met het gat in de wolk van zorg en treur in het boek van Harm de Jonge.

Bak een liefdesgedicht

Dief van je lief een vleugje
adem. Rol het in een lied
van een merel.
Knip een lapje lucht.
Kruid het met
je mooiste woorden.
Bak alles
onder een warme zon.

Een poes is in deze bundel 'een streezacht donsje vol geheimen' en als vader in alle vroegte van huis vertrekt, zwaaien zijn kinderen hem 'restjes warmte na'. Het wordt avond. 'De dag gaat door de knieën' staat er dan. Opa laat met zijn handschrift letters dansen en als oma trillend thee inschenkt 'doen de kopjes/de theekopjesdans.' Fijnzinnige regels in intimistische gedichten.

Dreigend is de poëzie van Vander Heyden soms ook; niet zelden wordt angst gekoppeld aan een leeg huis, of nachtelijke duisternis:

'Over de buik van het bos
draaft op vier poten
een dier. We zien het niet.'

Kleine stemmen, grootse gedichten – zo laat het oordeel over deze bundel zich nog het best samenvatten.

Boer Boris in de sneeuw

Auteur: Ted van Lieshout
Illustrator: Philip Hopman
Uitgever: Uitgeverij Gottmer

Boer Boris is inmiddels een vertrouwd prentenboekenfiguur. In *Boer Boris in de sneeuw* beleeft de doortastende boer met Sam en Berend zijn derde vrolijke en spannende avontuur, dat evenals de vorige twee Boer Boris-boeken door Philip Hopman vaardig en ontroerend geïllustreerd is. Het heeft gesneeuwd. De hele boerderij en de landerijen liggen onder een dik pak sneeuw. Fraai is de manier waarop beschreven wordt hoe de witte wereld weer kleur krijgt:

'Langzaam komen kleuren terug die onder sneeuw verdwenen:
het groene van de weide, het oranje van de penen,
de varkens worden roze en de kippen worden blauw.
En Sam moet gauw naar binnen, want ze bibbert van de kou.'

Het verhaal laat zich uitstekend voorlezen, mede dankzij de opzettelijk naïeve formuleringen van Van Lieshout, bijvoorbeeld als Sam door het ijs zakt: "'O help!' roept zij. "Wie redt mij toch? Straks ben ik dood gegaan.'" De grande finale is een schitterend schaatstafereel met kunstrijdende varkens, (uit)glijdende koeien en schapen en zelfs een witte olifant. Een winter zoals je er elk jaar één wil beleven. En als die uitblijft dan is er nog altijd dit prentenboek, dat je een kind graag toewenst.

Als iedereen slaapt

Auteur: Komako Sakai
Illustrator: Komako Sakai
Tekstbewerking: Siska Goeminne
Uitgever: Uitgeverij De Eenhoorn

In huis is het doodstil als Hanna midden in de nacht wakker wordt. Haar grote zus, vader en moeder slapen. De wereld is even van Hanna, koningin van de nacht. Haar enige gezelschap is die van de poes, Kito. Ze snoept van de kersen, pakt de pop en het speelgoed van haar grote zus. 'Er is niemand die zegt dat het niet mag. Helemaal niemand.'
Komako Sakai heeft een sfeervol miniatuurtje geschreven en haar tekst voorzien van zwartblauwe, ingekaderde schilderijtjes, waarop je de

nachtwandeling van Hanna door het huis kunt volgen. Als de dag aanbreekt wordt Hanna moe en valt in het bed van haar grote zus in slaap. Kito ligt opgekruld aan haar voeten.
De jury stelt zich voor dat ouders dit prentenboek met gedempte stem voorlezen om de nachtelijke stilte niet te verbreken.
Met minimale middelen weet Sakai een maximaal effect te bereiken. Je kunt het geluid van de stilte horen.

Prinses Pernilla en de reddende ridders

Auteur: Mathilde Stein
Illustrator: Dorine de Vos
Uitgever: Uitgeverij Lemniscaat

Wie redt wie nu eigenlijk, hier in dit anti-autoritaire verhaal over een prinses voor wie het hoog tijd wordt dat ze voor eens en altijd wordt geschaakt? 'Hup hup!', zegt haar vader de koning. 'Gewoon even braaf in die toren gaan zitten, wachten tot een ridder je komt redden, trouwen, en klaar.'
In *Prinses Pernilla en de reddende ridders* blaast Mathilde Stein het stof van oeroude thema's en tot cliché verworden nieuwigheden. De gevestigde orde gaat overboord, en prinses Pernilla heeft het niet eens in de gaten. Ze is gewoon zo. In de toren waarin ze is opgesloten door haar vader raakt ze het borduurpakket ('getsie') niet aan. Liever speelt ze kwartet met de draak die haar beschermen moet. Beschermen, tegen wat eigenlijk? Want Pernilla kan uitstekend voor zichzelf zorgen. Ze kan de ridders die om het hardst

moeten vechten om naar haar hand te mogen dingen, uit de penarie helpen. En ze redt hen tegelijk van een huwelijk met haar.
Een happy end blijft niet uit. Het past niet eens wonderwel. Pernilla vindt een watje, een prins aan wie ze haar borduurpakket en liefde kan slijten.
Prinses Pernilla en de reddende ridders is een buitengewoon brutaal verhaal over een sterke persoonlijkheid, een briesende stampvoetende prinses die zich aan niemand iets gelegen laat liggen. Om uiteindelijk op haar eigen manier te zwichten voor het gewone leven, waarin trouwen en kinderen krijgen fijn is, als het maar op je eigen voorwaarden mag. De illustraties en de vormgeving versterken het verhaal. Onderstrepen de uitbundigheid en geven de woorden de vaart en kleur die ze verdienen.

Jonas en de visjes van Kees Poon

Auteur: Harm de Jonge

Illustrator: Martijn van der Linden

Uitgever: Hoogland & Van Klaveren

Een doorsnee verhaaltje. Vader Snuik leest een boek en zoon Jonas wordt op pad gestuurd om vis te kopen bij Kees Poon. Onderweg komt Jonas een klasgenootje tegen die bij hem blijft eten. Een en al grijsheid, hoewel Harm de Jonge stiekem een beetje kleur bekent door het klasgenootje de naam Rosa Overtoom te geven. Een naam als een liefdesgedicht (met de echo van Theo Thijssen) in het saaie verhaal van de viskopende Jonas. De grauwe grijsheid waarin niets gebeurt, kan Jonas niet verdragen en hij laat zijn fantasie de vrije loop. Hij gaat uiteindelijk met een zonnebril op zijn neus op weg naar Kees Poon: 'En nou gewoon bedenken wat er niet is.' Hij wordt zodoende de regisseur van zijn eigen magisch-realistische film. Een vuurwerk aan fantasie barst vervolgens los die de hele wereld verlicht en in kleur zet, waarin de wonderlijkste verhalen zich voltrekken met kleurrijke, bizarre figuren. Zo gaat de kale schrijver Jan Barrabas naar kapster Joyce, die een gat knipt in de zwarte wolk van zorg en treur die boven zijn hoofd hangt. Koningin

Arabella spant de kroon, ook al door haar exuberant taalgebruik:

“Mijn lieve koning heeft hersenmist en tandenzuur.

Mijn volk heeft nauwelijks zakgeld en er is overal regenruis. [...] Jonas Snuik,” zegt ze plechtig. “Ik benoem u hierbij tot Arabellaan Eerste Klas in de Orde van de Zonnige Gnuif, ik bedoel Zonnige Kijk.”

Ook is het een feest drogist Kruid te horen praten:

“Wat is de klacht, jongeman? Is je tong een lapje leer? Poep je wat stenig? [...] Is het weer zo ver?” zegt hij. “Het arme mens heeft roestig vlees, hè? En veel goud damp in het bloed.”

De kleurrijke en uitbundige illustraties van Martijn van der Linden – die een verbluffende hoeveelheid uiteenlopende stijlen en technieken beheerst – brengen Jonas' fantasie onnavolgbaar naar de ogen van de lezer.

Jonas en de visjes van Kees Poon is een ode aan de verbeeldingskracht, geschreven in een taal die schettert en schittert, flitst en fonkelt met zinnen als morning glory's en woorden als Bengaals vuurwerk.

Sammie en opa

Auteur: Enne Koens

Illustrator: Kees de Boer

Uitgever: Moon

'Waar of niet waar is voor saaie mensen.' Aldus de prettig gestoorde opa van Sam, de ontwapenende hoofdpersoon die Enne Koens schildert in haar tweede boek *Sammie en opa*.

Sammie woont als zijn moeder werkt (en dat is bijna altijd) bij deze avonturier - voorheen zeeman en vrachtwagenchauffeur. Geen wijze oude man, maar eentje die vooral kind is gebleven en een verwondering heeft die verplicht besmettelijk zou moeten zijn. Hij vertelt verhalen die centraal staan in ieder hoofdstuk, dat een verhaal op zich is. Of ze waar zijn, daar twijfelt Sammie soms aan. Zoals de manier waarop opa zijn inmiddels overleden grote liefde heeft veroverd. Het leidt tot de levensles: 'Ik vind alles goed, Sam, maar je mag later niet thuis komen met een meisje dat aan de

lijn doet, want zulke meisjes weten niet wat leven is.' Of wanneer Sammie gepest wordt: 'Pesten is een estafettestokje: je geeft het altijd door.' Maar een echte oplossing heeft opa ook niet.

Zo zit *Sammie en opa* vol ongebruikelijke wijsheden. En nergens schiet Enne Koens uit de bocht, nergens worden de lessen larmoyant. Veel valt te lezen tussen de ontspannen geschreven regels waar een ongekend plezier van af spat.

Hoe meer je leest in *Sammie en opa*, hoe meer je zou willen lezen. En daarmee doet Enne Koens de grote schrijvers die in het verleden prachtige opa's met heerlijke kleinkinderen schiepen, net zo goed vergeten als dat ze hen in herinnering brengt. Deze opa gun je ieder kind.

Vlieg!

Auteur: Marco Kunst
Illustrator: Philip Hopman
Uitgever: Uitgeverij Lemniscaat

Net zo makkelijk als hij voor de wat oudere kinderen of volwassenen schrijft, maakt hij de overgang naar een jongere leeftijdscategorie. En al even soepel verwisselt hij de pen die gedoopt is in de magische inkt van Tolkien voor die waar Theo Thijssen mee schreef. Maar wat Marco Kunst ook doet, betoverend blijft het. In *Vlieg!* schetst hij Marius. Een prachtige jongen. Beetje druk, een dromer, graag op zichzelf. Van het gevoelige soort dat door zijn ouders en puber-pestkopbroer Jarno niet altijd wordt begrepen. Marius brengt dan ook graag tijd door bij zijn opa, die hem de kunst van het vliegeren bijbrengt.

Een boek boordevol symboliek, mooi van eenvoud. Hoe de dood in het verhaal wordt aangekondigd door de meeuw die begraven moet worden... Hoe

de angst voor de naburige psychiatrische inrichting echoot in Marius' vrees om gek te worden. En hoe zich langzaam het verhaal ontvouwt van wat wij een 'achterstandsfamilie' zouden noemen. De opa van Marius speelde in zijn jonge jaren een weinig fraaie rol en worstelt daar nog steeds mee. Zo geeft Marco Kunst deze mensen een gezicht en een verleden, ontroerend zonder sentimenteel te worden.

En dan is er het spel met woorden. Het beeld van de vlieger, dat in vele gedaanten opduikt, houdt het verhaal mooi samen.

Veel moois schreef Marco Kunst al. Met *Vlieg!* toont hij zijn veelzijdigheid en laat hij zien dat hij zichzelf steeds weet te vernieuwen. Dit rijke verhaal vol krachtige kleine observaties en fijne mijmeringen is misschien wel zijn beste tot nu toe.

De regels van drie

Auteur: Marjolijn Hof
Uitgever: Em. Querido's Uitgeverij

"Bent u bijna op?", vraagt Twan aan zijn overgrootvader. "Bijna op?", zegt opi Kas. "Ik ben dik over de negentig, natuurlijk ben ik bijna op." Een delegatie van drie generaties nageslacht is naar IJsland afgereisd om opi Kas op te halen. De oude man, zo is hen verteld, wordt vergeetachtig en kan niet meer voor zichzelf zorgen. Vergeetachtig, ja. Oud, ook. Krakkemikkig, zeker. En nee, alleen wonen gaat opi Kas niet goed meer af. Maar mag de hoogbejaarde zeeman daarom niet meer over zijn eigen toekomst beslissen?

Als het leven lang en mooi is geweest en de dood is dichtbij, wie heeft het dan voor het zeggen? Heftige thema's snijdt Marjolijn Hof aan. Toch wordt het nergens zwaar in *De regels van drie*. Met humor en gevoel zet Marjolijn Hof een onweerstaanbaar verhaal neer over een onorthodoxe familie die zich voor conventionele vragen geplaatst ziet. Een verhaal dat ook gaat over de kracht van familiebanden, loyaliteit en kinderen op weg naar volwassenheid. Over het accepteren van de dood en het leven in een verzorgingsstaat. Zie dat allemaal maar eens in één roman te houden.

Marjolijn Hof kan het als geen ander. Van wat eigenlijk een complex verhaal is maakt zij een subtiele kroniek van het Nederlandse gezinsleven.

Fijn, hoe ze *Het Grote Survival Handboek* een rol laat spelen. Fraai, hoe het getal drie steeds maar weer terugkomt.

Prachtig ook, dat ze het verhaal situeert op een noordelijk eiland, waar het weer de ergste vijand is omdat het zomaar ineens woest en verraderlijk kan zijn. Een treffender decor voor het dilemma waar Twan en zijn tweelingzus Linde voor staan is niet denkbaar. De desolate omgeving waar overgrootvader zijn leven heeft gesleten, spiegelt de eigenzinnigheid van de man. En maakt het des te pijnlijker dat zijn dochter en kleindochter in liefdevolle bezorgdheid maar niet beseffen dat betutteling hier misschien niet op z'n plaats is.

Dat Twan en zijn zus uiteindelijk besluiten om tegen de wil van hun moeder en oma in stiekem hun overgrootvader te steunen, kan dan ook niet anders. Voor wie het wil zien, wijzen alle pijlen die richting uit. Daarmee is *De regels van drie* een waanzinnig boek dat blijft zinderen in je hoofd nog lang nadat het is dichtgeslagen. Want: 'Een mens gaat graag dood zoals hij heeft geleefd'.

Jonge Vlieger

Auteur: Ellen van Velzen
Uitgever: Uitgeverij Lemniscaat

Het dorp in de vallei waar Jani woont, wordt omsloten door talloze vliegers in alle kleuren van de regenboog. Het is de heilige taak van de twee vliegeraars (Oude Vlieger en Nieuwe Vlieger) de vliegers in de lucht te houden. Waarom weten de gewone dorpelingen niet meer. Het is zelfs de vraag of Oude Vlieger en Nieuwe Vlieger geheel in de geheimen zijn ingevoerd. De precieze achtergrond ligt vast in geschriften die niet ongeschonden zijn overgeleverd, het boek van Nari. De honderden vliegers die het dorp omringen, beschermen het tegen kwaadaardige wezens, zoveel is aan de enkeling die het wil geloven, duidelijk. Het dorp kent echter een zo lange periode van rust en vrede, dat die ertoe leidt dat vrijwel niemand meer gelooft in de kwade machten die het dorp bedreigen. Totdat blijkt dat in het woud zich vreselijke monsters schuilhouden, die zich gaan manifesteren en in aantal toenemen, het dorp uiteindelijk aanvallen en willen verwoesten. De positie van Oude en Nieuwe Vlieger is dan een totaal andere, zoals in tijden van oorlog de gewoonlijk lege kerken volstromen. Maar dat blijkt pas aan het eind van het boek.

In de ogenschijnlijke rust worden Oude en Nieuwe Vlieger bespot en beschimpt, vooral door de kinderen van het dorp, maar ook volwassenen laten zich niet onbetuigd.

Jani neemt te midden van de kinderen een afwijkende positie in. Hij voelt zich aangetrokken tot het werk van Oude en Nieuwe Vlieger, die in feite (hoewel het woord niet valt) monniken zijn. Jani voelt het als zijn roeping in de leer te gaan bij Oude en Nieuwe Vlieger. Ook hij wordt als Jonge Vlieger het mikpunt

van spot. Indringend beschrijft Ellen van Velzen het middeleeuws aandoende opleidingstraject dat Jani volgt. De eenzaamheid en de hardheid ervan, ook al omdat Jani geïsoleerd komt te staan van zijn vrienden en familie. De hechte band die Jani met Oude Vlieger opbouwt – het vertrouwen dat hij krijgt en het zelfinzicht dat hem wordt bijgebracht – staat in schril contrast met de aanvankelijke argwaan en agressieve houding die Nieuwe Vlieger aan de dag legt. Oude Vlieger is aan het eind van zijn leven en het wordt langzaam duidelijk dat Nieuwe Vlieger Oude Vlieger opvolgt en dat Jani de plaats in zal nemen van eerstgenoemde. De sterfscène van Oude Vlieger en het verdriet dat Jani van diens dood heeft is ontroerend. Plaats en tijd zijn onbepaald wat het verhaal van *Jonge Vlieger* – gecombineerd met de eeuwige strijd tussen goed en kwaad als het centrale thema – een sprookjesachtige allure geeft.

Met name in de beschrijving en analyse van de relaties tussen de diverse hoofdpersonen en in de evocatie van de eenzame strijd die Jani moet leveren om Vlieger te worden, toont Van Velzen een grote beheersing van de stof. Een hecht gecomponeerd verhaal, dat de lezer vanaf de eerste bladzijde tot de laatste in zijn greep houdt. Het slot is totaal onverwacht en gaat de jury hier niet prijsgeven – lees het boek maar lekker zelf. *Jonge Vlieger* is het debuut van Ellen van Velzen: Nederland heeft er een talentvolle verhalenverteller bij, die er met haar boek blijk van heeft gegeven in staat te zijn spanning, mythologie, religie, natuurbeschrijving en psychologisch inzicht te kunnen combineren tot een samenhangend, aangrijpend leesavontuur.

Mijn bijzonder rare week met Tess

Auteur: Anna Woltz
Uitgever: Em. Querido's Uitgeverij

Met alleen een moeder om bang van te worden als voorbeeld, word je vanzelf een beetje bazig. En bazig is Tess. Zelfstandig, eigengereid en een beetje gek. Ze woont op Texel en daar is Samuel op vakantie. Samuel, een wat gevoelige onzekere jongen van tien. Als zijn broer een been breekt, heeft Samuel tijd genoeg om Tess te helpen met haar doldwaze plan om haar vader naar het eiland te lokken. Nu ze hem heeft gevonden in het plakboek van haar moeder, zal ze hem leren kennen ook! Tot zover de ingrediënten voor wat een heerlijk onstuimig avonturenverhaal is. Maar Anna Woltz weet een prachtig cadeau in de verpakking te stoppen. Wat is de betekenis van familie? Is de man die je heeft verwekt je vader? Waar Tess haar vader op proef neemt, probeert Samuel het juist zonder zijn familie

te doen. Misschien moet hij vast wennen om alleen te zijn, voor het moment dat zij dood zijn. Zo zal het verdriet minder pijn doen, toch? En in hoeverre mag je je eigenlijk met elkaars leven bemoeien? Hugo Faber is vader zonder dat hij het weet. 'Eén korte week had hij Tess met de vlekjesogen mogen zien. En nu was het weer voorbij. Dat was toch niet eerlijk?' In het besef dat het zijn zaken niet zijn, grijpt Samuel toch in in het leven van Tess. Het zijn dergelijke lastige, essentiële kwesties die Anna Woltz aansnijdt. Maar nergens staan ze het vrolijke verhaal in de weg. Dat, samen met de lichte toon, de zinnen waar het plezier vanaf spat en de maffe hoofdpersonen, maakt *Mijn bijzonder rare week met Tess* tot een onweerstaanbaar boek dat een groot lezerspubliek verdient.

ABC Dragt

Auteurs: Joukje Akveld en Annemarie Terhell
Vormgevers: Tessa van der Waals en Nanja Toebak
Uitgever: Uitgeverij Leopold

Er zijn boeken die je opnieuw voor de eerste keer zou willen lezen. De boeken van Tonke Dragt - 83 is ze nu - zijn van die boeken. *De brief voor de koning*, *Geheimen van het wilde woud*, *De zevensprong*; Tonke Dragt verwonderde vanaf de jaren zestig in de vorige eeuw vele generaties lezers. En nog steeds zijn de kinderen en volwassenen van nu niet uitgelezen. Het is wachten, duimen en hopen dat haar de tijd is gegeven een nieuwe jeugdroman het licht te laten zien. Intussen is er - voor liefhebbers en potentiële fans - het *ABC Dragt*, een boek over Tonke dat geen biografie genoemd mag worden. De schrijvers - ook Tonke-adepten - zeggen het er in hun 'Eerst even dit' maar eerlijk bij: 'dit boek is leuker als je de boeken van Tonke Dragt kent.' Het zal, maar ook zonder is het ongetwijfeld echt heel leuk hoor! Wij van de jury kunnen dat niet controleren maar we nemen het grif aan. Want de wereld van Tonke Dragt - pardon, haar werelden, zijn bijzonder, vreemd, een beetje gek en mysterieus. Joukje Akveld en Annemarie Terhell kwamen bij haar thuis (als dat mocht), keken in haar boekenkast en in haar verleden. En in het oeuvre van de schrijfster die zoveel indruk maakte op velen. Daaruit ontstond een humorvolle verzameling essays rond de dingen rond Tonke. Haar liefde voor katten bijvoorbeeld, door dit ABC trippelt een spoor van

kattenpootjes. De brieven die ze schreef aan Philip van tien, een hilarisch verhaal. Te vinden onder de P van post. Al zaplezend van A naar B via Q (waar Akveld en Terhell geestig mee omgaan) naar D en dan T. Tekenjuf, telepathie en ja: Tiuri. De dappere hoofdpersoon uit *De brief voor de koning* en *Geheimen van het wilde woud* heeft nageslacht gekregen. Akveld en Terhell spraken er vier. De verhalen, verhaaltjes, wetenswaardigheden (wisten we al dat op een zevensprong zes wegen samenkomen?) en foto's geven een mooi tijdsbeeld bovendien. Tonke werd geboren in Batavia en vertelt ook over haar kindertijd. Alles klopt in dit rijke boek. Tot en met de vormgeving en de verwijzingen aan toe. Het ABC mag dan wel niet razend origineel zijn, in deze uitwerking is het geestig toegepast en handig bovendien. *ABC Dragt* is een sterk, terecht en bijzonder boek. Het verdient een plek in iedere boekenkast, om er vaak, heel vaak te worden uitgenomen. Maar het meest bijzonder blijft toch de schrijfster zelf. Zonder mysteries is een wereld fantasieloos en kaal. Maar bedenk: Tonke Dragt is zelf het allergrootste raadsel.

Foto!

Auteur: Marije van der Hoeven
Uitgever: Ploegsma

Foto! Een kordate titel voor een boek waarin kinderen deelgenoot gemaakt worden van de geheimen van het fotograferen. Het accent ligt niet zozeer op de technische kant van de fotografie als wel op de kunstzinnige kant van het maken van geslaagde foto's. En goed beschouwd is het boek in essentie een korte cursus kijken. Als je goed om je heen kijkt, zie je in alles een foto - dat is de les die je leert. Een schools lesje is het overigens allerminst. Kinderen worden volstrekt serieus genomen en de diverse aspecten komen in doeltreffende taal voor het voetlicht, die de loutere instructie verre overstijgt. De opgenomen foto's zijn goed gekozen, waarbij overwegingen worden gedeeld die de fotograaf mogelijk heeft gemaakt vóór hij afdrukte. De visie van

de fotograaf staat daarbij vrijwel altijd centraal. Met name de passages over standpunt, kader, compositie, beweging en licht zijn sterk. *Foto!* is geen boek met pasklare antwoorden, geen receptenboek. Integendeel. Juist de vraag wat een geslaagde foto is, vindt de auteur essentieel. En nog belangrijker is het inzicht dat je over smaak kunt twisten. Graag zelfs. Maar dan wel gefundeerd. En dat is met dit overigens schitterend uitgevoerde boek mogelijk. Sterker: het zet ertoe aan. Het uiteindelijke doel is kinderen te inspireren zelf aan de slag te gaan om een eigen fotoboek te maken, een boek met een persoonlijk verhaal en een eigen visie. De ondertitel van *Foto!* luidt dan ook terecht: *Durf bijzondere foto's te maken.*

Ik juich voor jou

Auteur: Edward van de Vendel

Illustraties: Wolf Elbruch

Uitgeverij: Querido

De oogverblindend mooie illustraties van sportende dieren door Wolf Elbruch waren er al. De oudste dateren zelfs van 2004. Edward van de Vendel liet zich erdoor inspireren en schreef zeventien lange, veelal grappige gedichten over onder andere bokkers, hardlopers, wielrenners, koorddansers, zwemmers en skischansspringers.

Opvallend is dat Van de Vendel in zijn gedichten lang niet altijd het dier vermeldt dat Erlbruch getekend heeft. Vaak zouden de hoofdpersonen gewoon mensen kunnen zijn. Hierdoor gaan de illustraties en de gedichten een mooi en spannend verbond aan.

Humor is het cement tussen de gedichten die zich vlot laten lezen, dankzij het vloeiend taalgebruik waar Van de Vendel het patent op lijkt te hebben. Het is allemaal ogenschijnlijk zo simpel. Zijn zinnen trekken soms een sprintje, of leggen een marathon af. Zijn woorden schuwen geen enkele horde. Ze zweven van de hoge, of delen rake klappen uit.

Van de Vendel toont zich ook in deze bundel een geestig dichter. Neem de gedichten 'Gedigie' en 'Gesponsord gedicht'. Maar hij deinst er daarnaast niet voor terug – en dat in een bundel 'sportgedichten'

– een moralistisch vers te schrijven, zonder het opgeheven vingertje, in de traditie van Annie M.G. Schmidt. Een mooi voorbeeld van een dergelijk gedicht is *Bomensport* met daarin de regels:

Is een bos de tussenstand
van een eeuwenoud toernooi?
Vind je in het fijnste zaadje
het verlangen van een goal?
Ligt er diep in ieder kiempje
een piepklein startpistool?
Laat het niet zo wezen.
Laat er groei zijn zonder strijd.
Laat er langzaam leven leven
dat geen weet heeft van de tijd.

De jury juicht voor Edward van de Vendel, omdat zijn bundel menig glim- en schaterlach ontlokt en tot nadenken stemt. Maar vooral doet de jury de wave, omdat hij deze 'effecten' bereikt door de poëtische mogelijkheden die de taal biedt indrukwekkend te benutten.

MET
vlag EN
wimpel
2014

Juryrapport Penselen 2014

De Penseeljury 2014, bestaande uit:

Annemies Broekgaarden (voorzitter), Lia Reedijk, Erica Ringelberg, Ron van Roon en Thomas de Veen,

heeft de volgende boeken voorgedragen ter bekroning met een Zilveren Penseel, Zilveren Palet of Vlag en Wimpel. De Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek heeft deze voordracht overgenomen.

Zilveren Penselen

Annemarie van Haeringen *Coco of het kleine zwarte jurkje*
Uitgeverij Leopold en
Gemeentemuseum Den Haag

Floor Rieder *Het raadsel van alles wat leeft en de stinksokken van Jos Grootjes uit Driel*
Uitgeverij Gottmer

Zilveren Paletten

Anton Van Hertbruggen *Het hondje dat Nino niet had*
Uitgeverij De Eenhoorn

Jon Klassen *Deze hoed is niet van mij*
Uitgeverij Gottmer

Vlag en Wimpels

Henriette Boerendans *Nul is een raar getal*
Uitgeverij Gottmer

Xavier Deneux *Van licht en donker – Tegenstellingen*
Clavis Uitgeverij

Ingrid Godon *Dit is Oele*
Em. Querido's Uitgeverij

Inleiding

De Penseeljury heeft het moeilijk gehad – met 140 inzendingen en toch maar een te bekronen aantal boeken dat niet hoger mag uitkomen dan zeven stuks, valt er veel moois buiten de boot. Boeken die een publiek verdienen, tekenars die een prijs verdienen, maar die er niet meer bij pasten op het erepodium. De eer voor de zeven overgebleven boeken, die de jury in volle overtuiging voor het voetlicht brengt, is er des te groter om.

Aan die overtuiging is overigens gewerkt – de discussies rond de jurytafel waren allerminst mals, en dikwijls fundamenteel. Wat maakt een goed prentenboek? Wat maakte een boek voor ons een winnaar van een Penseel, Palet of Vlag en Wimpel?

Het moesten artistieke hoogtepunten zijn, illustratiekunst die met kop en schouders boven de concurrentie uitstak – dat ten eerste. Maar tegelijk is de Penseeljury een jury die de best geïllustreerde *kinderboeken* bekroont: wanneer we afgogen dat de beelden wel óns raakten, maar een kind toch hoogstwaarschijnlijk niet, moest dat boek het afleggen tegen een boek dat wel duidelijk vóór een kind gemaakt was. Van belang was ook de toegevoegde waarde van de illustratie bij de tekst – een sterke wisselwerking kon op veel waardering rekenen. We voerden lange, serieuze discussies, waarbij de verscheidenheid binnen de jury – met expertisegebieden die uiteenliepen van de beeldende kunst tot de bibliotheek – een kracht werd: er was overeenstemming te vinden.

Beginnend bij de Vlag en Wimpels. De Penseeljury van vorig jaar gaf die eervolle vermeldingen een officieuze bijbetekenis: het mocht niet de prijs heten voor de *runners-up*, de troostprijs, maar het was een bekroning als stimulans voor vernieuwend en origineel prentenboektalent. Dit jaar bespeurden we

in de eindfase een duidelijke tendens in diezelfde richting, maar ook zijn de drie eervol vermelde boeken onder een nog specifiekere noemer te vangen. De drie boeken die een Vlag en Wimpel krijgen zijn gemaakt voor de allerkleinste lezers. Door een piepjong publiek te willen bedienen hebben de illustratoren zich moeten onderwerpen aan de nodige beperkingen en verschillende wetten van de peutergenres – van telboek tot kleuterverhaal. Dat ze klaarblijkelijk daarin toch hun kunstenaarschap hoogtij konden laten vieren, viel de jury met name op, en meende dat dat van harte toegejuicht moet worden.

En dan de prijzen: de Zilveren Penselen en Paletten. De grote gemene deler van die vier boeken, zo stelde de jury achteraf vast, is dat hun uitvoering erbovenuit springt. Deze vier boeken zijn uitgegeven op de manier waarop zij het allerbest tot hun recht komen – en de jury moest bij andere boeken al te vaak constateren dat dat niet het geval was. Waarom soms zo'n petieterig boekje gemaakt van beeld dat schreeuwt om wat meer grootte? Waarom soms illustraties uit één stuk toch op twee pagina's gezet, zodat de vouw hun schoonheid tenietdoet? Soms bleef kwaliteit achter in de winkel aan een rek hangen, terwijl de etalage nog vrij was.

Maar de vier bekroonde boeken – van Nederlandse illustratoren of vertaald en voor de Nederlandse markt uitgegeven – zijn toonbeelden van goed uitgeefwerk. De liefde voor de makers spat er vanaf, en dat voel je als lezer. Het zijn bovendien boeken waarin de illustraties misschien wel op de voorgrond treden, terwijl ze ook altijd hun onontkoombare, dienende positie naast het verhaal blijven erkennen. Het zijn illustraties die 2013 moeiteloos overstijgen, vier boeken die het erepodium verdienen.

De Penseel- en Paletjury

Coco of het kleine zwarte jurkje

Illustraties: Annemarie van Haeringen

Tekst: Annemarie van Haeringen

Uitgever: Uitgeverij Leopold en Gemeentemuseum Den Haag

Ze is een moderne Assepoester, en niets minder dan dat. Modefenomeen Coco Chanel kreeg – in de steeds rijker en aantrekkelijker wordende kunstkindboekenreeks van uitgeverij Leopold en het Gemeentemuseum Den Haag – een auteur die haar verhaal weergaf als een klassiek en toch eigentijds sprookje. Annemarie van Haeringen laat ons in *Coco of het kleine zwarte jurkje* kennismaken met een zwartgelokt weesmeisje, 'zo breekbaar als een eierschaal', dat niet veel meer waard is dan een afgedankt niemendalletje. Maar ze kan naaien, breien, haken en borduren als de beste, en komt terecht in een vermaard *château*.

Daar ontpopt ze zich als succesvol kledingontwerpster, die iconische waarde zou krijgen. Het verhaal van Coco is een combinatie van humor en ernst: Coco's geploeter wordt invoelbaar, maar blijft ook luchtig door de zwierige stijl van Van Haeringen, die gracieus en toch losjes is. Het plezier waarmee Van Haeringen de charmante Coco tekent is hetzelfde plezier als waarmee op een gedenkwaardige plaat de dikke dame zich ontworstelt aan haar korset.

Zelden kwamen een historisch verhaal en de interpretatie die Van Haeringen er hier aan geeft zo pakkend bij elkaar, zelden sloten vorm en inhoud zo goed op elkaar aan, zelden was eenvoud zulke haute couture: wat we zien in dit boek is Coco Chanel – zowel een Assepoester als de maakster van de *little black dress*. Dat vermaarde jurkje, met de strakke snit die

zowel nieuw elan als elegantie uitstraalt. Maar het verhaal strekt bovendien verder dan de modewereld: het laat zien hoe je met hard werken, creativiteit en humor de wereld naar je hand kunt zetten.

Door een geweldige omslagillustratie in glansrijk zwart en helder geel (ook al een treffende verbeelding van Chaneels iconische kracht) word je meteen van harte uitgenodigd kennis te nemen van dit boek; het modepatroon op het schutblad is een fijn detail, die toont hoeveel zwier en plezier er in het boek gestoken zijn. We maken weliswaar kennis met de strenge, kakkineuze en gedisciplineerde wereld van de excentrieke modeontwerpster, maar zij zet die wereld op z'n kop. Haar nieuwe modebeeld nestelt zich op je netvlies, net zoals de beelden van Van Haeringen blijven hangen. De onopvallend uitgedachte composities, zoals de pagina met de oranje jurk of juist met alle kleine zwartje jurkjes: die sterke beelden in *Coco of het kleine zwarte jurkje* beklijven. En voor Van Haeringens kleurenpalet, een combinatie van keiharde kleuren en zachte achtergronden, zou geen modeontwerper zich schamen.

Annemarie van Haeringen heeft zich in haar carrière telkens verder ontwikkeld, tot één van de beste illustratrices die Nederland op dit moment kent – en *Coco of het kleine zwarte jurkje* heeft een kracht die maar weinig prentenboeken hebben. De jury zegt chapeau, voor dit meesterwerk.

Het raadsel van alles wat leeft en de stinksokken van Jos Grootjes uit Driel

Illustraties: Floor Rieder
Auteur: Jan Paul Schutten
Uitgever: Uitgeverij Gottmer

Eén van de mooiste illustraties uit het kinderboekenaanbod van 2013 is – jawel – een verbeelding van de voedselketen. En die illustratie is te vinden in – jawel – een non-fictieboek voor kinderen over oerknalnatuurkunde en evolutiebiologie. *Het raadsel van alles wat leeft* is dan ook een buitengewoon non-fictieboek: allesbehalve een schoolse opsomming van feiten met functionele illustraties, maar een sprankelend boek. Die sprankeling is niet in het minst te danken aan Floor Rieder, de debuterende illustrator die hiermee op grootse wijze de wereld van de kinderboeken betreedt.

De voedselketen zoals die uit de pen van Rieder vloeit is een volgepropt vak vol roofvogels, konijnen en paddenstoelen – werkelijk iedere vierkante centimeter werd benut, gevuld met takjes en blaadjes. Monnikenwerk, en niet alleen omdat je er urenlang compositorisch priegelwerk aan afziet, maar ook omdat Rieders tekeningen wel iets weghebben van de miniaturen uit middeleeuwse ‘verluchte’ folianten. Ook daarin werden illustraties gebruikt om een boek te versieren, te verluchten en te verrijken; maar ook om een wezenlijke aanvulling op de tekst te zijn.

Rieder keert in feite dus terug naar de bakermat van de boekillustratie, maar doet dat wel in haar volstrekt eigen, eigentijdse stijl. Die kenmerkt zich door trefzekere zwarte pennenlijnen, een haast maniakaal oog voor detail en een totale benutting van het tweedimensionale vlak. Ze heeft een fijnzinnig talent voor realisme, een voorliefde voor stippeltjes en arceringen en andere patroontjes, het lef om tekst en tekening met elkaar te laten versmelten en een

steeds weer verkwikkend gevoel voor humor. Tot in de kleinste details zijn er grapjes van Rieder te ontdekken.

De lol spat ervan af – of ze zich nu de vrijheid en de ruimte geeft zwierige kwallen te tekenen, of juist, omdat de tekst erom vraagt, met beheersing een functionele illustratie maakt. In beide gevallen excelleert ze. Zelden was een tijdlijn vanaf de oerknal tot het heden zo geestig en toch verhelderend. Zelden werden de ontwikkeling van een embryo, de landkaart van de Galápagos-eilanden, het overzicht van de bodemlagen en de doorsnede van het menselijk lichaam met zoveel artistieke eigenheid, humor en ook nog informatiewaarde in beeld gebracht. Dankzij Rieders werk wordt de tekst nóg leuker, snap je de evolutietheorie nóg beter en voelt het eerder speels dan schools.

De uitgave van *Het raadsel van alles wat leeft* is een schoolvoorbeeld van een kloppende samenwerking tussen schrijver, illustrator, uitgever, vormgever, drukker en binder – de som der delen is enorm veel groter dan de afzonderlijke elementen. Alleen al daarom nam de jury het boek als vanzelfsprekend mee bij iedere nieuwe selectieronde.

Maar los van al het andere hebben Rieders illustraties een verbluffende combinatie van kwaliteiten. Ze zijn zwierig, grappig, vernieuwend én informatief – en dat alles tezamen tref je maar zeer zelden aan bij kinderboekenillustraties. *Het raadsel van alles wat leeft* is de meesterproef van Floor Rieder, een kunstwerk van een boek.

Het hondje dat Nino niet had

Illustraties: Anton Van Hertbruggen
Tekst: Edward van de Vendel
Uitgever: Uitgeverij De Eenhoorn

Aan het begin van een pad staan we, onder een oranjebruine schemerlucht, donkergroene naaldbomen en zwerfkeien aan weerszijden. Verderop langs het pad liggen huizen, waarvan eentje een wigwamachtig dak heeft en een modieus moderne, glazen pui. Daarachter hebben de hutachtige huisjes schoorstenen waaruit rookpluimen vertrouwd omhoog kringelen. Het is zachtvaardig en toch bevreedend – dit is het hoogst opmerkelijke, hoogst eigen signatuur van *Het hondje dat Nino niet had*, ontsproten aan de verbeelding van de Vlaamse debuterende illustrator Anton Van Hertbruggen.

De woorden van de Nederlandse schrijver Edward van de Vendel beginnen op de volgende bladzijde: ‘Nino had een hondje dat hij niet had.’ We zien een jongetje onder een weergalozes sterrenhemel, met op de voorgrond – zonder dat het meteen de aandacht trekt – het hondje. Dat we niet hebben. We zien slechts z’n contouren – de achtergrond schemert door het dier heen. Zo geeft Van Hertbruggen trefzeker invulling aan het verhaal, want onmiddellijk is zo zichtbaar dat het om een denkbeeldig hondje gaat, dat toch zo goed als echt bestaat.

Het is een poëtisch verhaal, dat Van Hertbruggen verbeeldde met precies het juiste gevoel voor die poëzie: een riskante onderneming die balanceert op de grenzen van kunst en kitsch. Het pakt uit als een tour de force en geeft daarmee blijk van een ambitie die deze debutant als gegoten zit. Hij illustreerde

het verhaal met een zeer oorspronkelijk, eigen handschrift – van aardse, maar warme kleuren, compositorisch gewaagde maar buitengewoon geslaagde voorstellingen, waarbij de illustrator het grote formaat van het boek ten volle benut. En dat in een stijl die zijn gelijke niet kent in het landschap van kinderboekenillustraties, door zijn concessieloze uitbundigheid en flair.

Op filmische en bijna onbevengene wijze maken we kennis met een dapper kereltje ergens in het hoge noorden van Amerika. Hij mist zijn vader – die eenmaal in het verhaal opduikt, op een daverend energieke plaat vol fladderende flamingo’s – maar hij vindt troost bij zijn fantasiehondje. Vertrouwdheid en verbeeldingskracht gaan hand in hand, zowel in het verhaal als in Van Hertbruggens tekeningen.

Van Hertbruggen laat op ontroerende wijze zien hoe de verbeelding werkelijk kan voelen en hoe de verbeelding de realiteit weet te overtreffen. Dat doet hij in steeds uitbundiger composities, toewerkend naar het hoogtepunt: het tekstloze slot van het boek, waarin een hele reeks imaginaire dieren aan een nachtelijke droomhemel verschijnt. Hoe sterk het verhaal van Van de Vendel ook is: het beeld voert de boventoon in *Het hondje dat Nino niet had*. Van Hertbruggen geeft je het gevoel dat je met een doorgewinterde artiest te maken hebt, terwijl hij pas aan het begin van zijn carrièrepad staat. Hij wordt een grote: dat bewijst dit boek, dat zowel kunst is als een vertederend verhaal.

Deze hoed is niet van mij

Illustraties: Jon Klassen
Tekst: Jon Klassen
Uitgever: Uitgeverij Gottmer

Hoe vaker je *Deze hoed is niet van mij bekijkt*, hoe meer de kracht en het raffinement ervan gaan opvallen. Dat is een verdienste, van de Amerikaanse tekenaar Jon Klassen. Zijn verhaal en zijn tekeningen zijn ingenieus zonder daarmee te pronken, ze vormen allereerst een heel grappig voorleesverhaal waaraan kinderen groot plezier kunnen beleven.

De hoofdrollen zijn weggelegd voor een grote en een kleine vis – de kleine vis draagt op zijn vissenkop een hoed die niet van hem is. Maar de bestolen reuzervis wil zijn hoofddekse terug. Met de zoektocht die daarop volgt doet *Deze hoed is niet van mij* heerlijk denken aan de klassieker *Over een kleine mol die wil weten wie er op zijn kop gepoept heeft* van Werner Holzwarth en Wolf Erlbruch. De boeken delen ook het fijne Jan-Klaas-effect: de lezer weet meer dan de personages en Jon Klassen speelt een heel secuur spel met spanning.

Het kleine visje is trots op wat hij heeft gedaan (al probeert hij zijn misdaad ook tersluiks goed te praten) en is van plan van zijn buit te gaan genieten in een jungle van waterplanten, waar de grote vis hem toch nooit zal weten te vinden.

Het boek is een soort tekenfilm, waarin woord en beeld hun eigen rol vervullen: de expressie van de grote vis is knap. Zijn verhaal wordt alleen maar verteld in de illustraties. Evenals dat van de krab, die toeschouwer

is, die beloofd heeft aan de kleine vis om zijn mond te houden, maar die met een subtiel gebaar de richting aanwijst waarin het kleine visje is verdwenen. Zo heeft Klassen vaker scherpe humor – geen geruststellende boodschap voor het slapengaan, maar het verhaal is des te komischer.

Het is een ingenieus, grappig verhaal op kindermaat – en Klassen is de bewonderenswaardige regisseur. En hij is de cameraman, de vormgever en alle acteurs: alle rollen gaan hem geweldig af. Met de kleinste, vaak komische subtiliteiten weet hij de vissen een houding en emoties mee te geven, door de goed geplaatste luchtbelletjes in het water speelt hij met hun bewegingen. Het kleurgebruik is ingetogen maar buitengewoon: groen- en bruintinten tegen een kalme zwarte achtergrond – mede dankzij het schitterende papier en precies de juiste druktechniek. En met het oblongformaat komt dit boek fantastisch tot zijn recht.

Om nog éénmaal de weetgierige kleine mol ter sprake te brengen: hoewel het charismatische ingrediënt poep in *Deze hoed is niet van mij* ontbreekt, is het niet overdreven te zeggen dat Klassens boek ook wel eens op zo'n klassiekerstatus af zou kunnen stevenen. Het is in elk geval een prentenboek om hartstochtelijk van te houden: een hilarisch en dankbaar voorleesboek en een waanzinnige artistieke prestatie ineen.

Nul is een raar getal

Illustraties: Henriette Boerendans
Tekst: Henriette Boerendans
Uitgever: Uitgeverij Gottmer

Dit jaar trof de jury onder de inzendingen een paar boeken met een volstrekt eigen karakter – met geen ander in het aanbod te vergelijken. Een absolute uitschieter op dat gebied was *Nul is een raar getal* van Henriette Boerendans. Haar uitgeverij en vormgevers verdienen een grote pluim, want het is aan dit boek voelbaar dat er secuur is overwogen in welke vorm en met welke productie dit boek het beste tot zijn recht zou komen. Deze mooie gebonden uitgave – met linnen rug, op zwaar papier, met schitterende schutbladen en een cadeau van een inhoudsopgave aan het einde – geeft het gevoel dat er van dit boek maar één exemplaar bestaat. Geen massaproduct, maar een uniek object: in digitale tijden is dat de manier om een boek een onweerstaanbare meerwaarde te geven. De illustraties spelen in *Nul is een raar getal* bovendien de hoofdrol. Meestal is dat omgekeerd, maar in dit boek lijken de teksten vooral bedoeld om de illustraties kracht bij te zetten.

Het authentieke, het excentrieke, het unieke – dat is precies het gevoel dat past bij de illustraties van

Henriette Boerendans. Ze maakte houtsneden met dierenafbeeldingen, in bedekte kleuren. Volgens een strak ritme: op de linkerpagina een groot getal en een tekstje, op de rechterpagina een tekening. Boerendans maakte illustraties die ambachtelijk aandoen. Rustig. Klassiek. Degelijk. Haast neigend naar saaiheid.

Maar *Nul is een raar getal* groeit als je er vaker naar kijkt. Elke tekening is compositorisch uniek, de kleuren zijn perfect in balans en de boekverzorging is tot in de puntjes goed uitgevoerd. Om zo'n vrolijk makend detail te noemen: op de linkerpagina zwerven steeds pootafdrukken van de betreffende beesten rond en hun aantal correspondeert met het 'centrale' getal van die pagina. De neiging om de zeepaardbaby's bij de 100 te gaan natellen is moeilijk te onderdrukken. Zo heeft Boerendans haar ambachtelijkheid ingezet voor een tijdsloos telboek dat – ogenschijnlijk onopvallend maar buitengewoon verfijnd uitgevoerd – uniek is in zijn soort.

Van licht en donker - Tegenstellingen

Illustraties: Xavier Deneux
Uitgever: Clavis Uitgeverij

We kunnen het kort houden: Xavier Deneux beheerst en bedwingt de fenomenale kracht van de eenvoud. *Van licht en donker - Tegenstellingen* berust op een doodeenvoudig concept: de linker- en rechterpagina geven een tegenstelling weer. Licht versus donker. Groot versus klein. Vrij versus opgesloten.

Dat zo'n basaal idee toch zeer aangenaam weet te verrassen, is in de eerste plaats te danken aan de uitvoering, die volledig goed getroffen is. De tegenstellingen kunnen namelijk in zeer letterlijke zin niet zonder elkaar: de uitsparing op de ene pagina heeft exact de vorm van het reliëf op de tegengestelde pagina. De pagina's passen telkens naadloos in elkaar. Dat is niet alleen een knap staaltje boekproductie, maar draagt bovendien een sterke symbolische betekenis in zich.

Dat een kind zo kan voelen hoe de ene vorm in de andere past, hoe dag dus bij nacht hoort en hoog

bij laag, versterkt de ervaring van de getoonde tegenstelling. En tegelijk van de onlosmakelijke verbondenheid van de tegenpolen.

De beeldtaal van de Fransman Deneux is daarbij van een Dick Bruna-achtig niveau: vormen en figuren zijn gestript van alle overbodige tierlantijnen en teruggebracht tot hun absolute kern. De kleuren zijn helder en doeltreffend, de composities strak en sterk. Gecombineerd met het slimme formaat en het dikke, robuuste, *peuterproof* karton waarop dit boek gedrukt is, is *Tegenstellingen* een onweerstaanbaar totaalproduct.

De jury heeft grote bewondering voor het werk van Deneux – en daartoe horen ook zijn andere boeken in de prachtige, door Clavis uitgegeven reeks. Ze zijn aanwinsten in het boekenaanbod voor de allerjongsten.

Dit is Oele

Illustraties: Ingrid Godon
Tekst: Imme Dros
Uitgever: Em. Querido's Uitgeverij

Grove lijnen, reusachtige hoofden, scheve verhoudingen – een kindertekening maken kan alleen een kind. Imitatie van die peuterstijl is dan ook in de meeste gevallen af te raden. Het wil nogal eens leiden tot een beeld dat eerder krukkig en geforceerd aandoet, dan authentiek en aandoenlijk.

Zo niet bij Ingrid Godon. De schijnbaar onbeholpen stijl in het peuterboekje *Dit is Oele*, duidelijk geïnspireerd op de krabbels van de allerkleinsten, is bij nader inzien van een bewonderenswaardige trefzekerheid. Het heeft wél de eenvoud van die stijl overgenomen, maar niet de willekeur: het leidde tot tekeningen die de peuterwereld heel dichtbij brengen, maar ook telkens weer opvallen om hun verfijnde kwaliteit.

Imme Dros schreef drie piepkleine rijmpjes over een jongetje van een jaar of twee. Het ventje speelt in de sneeuw, viert zijn verjaardag en gaat op avontuur met de maan. Ingrid Godon slaagde erin om de jonge Oele uit die paar woordjes tot leven te wekken. Spaarzaam zijn de lijnen waaruit hij is opgetrokken, des te groter

is de zeggingskracht. Een eivormig hoofd, een jasje en een broekje, twee schoentjes en een petje – veel meer dan dat is Oele niet. Ondanks de beperking van deze simpele contouren in krachtige vetkrijtlijnen, weet Godon toch haar eigen signatuur over te brengen.

Ze slaagt erin van Oele een gevoelig mannetje te maken: van zijn mond van millimeters en zijn ogen van stipjes zijn emoties af te lezen, tegen alle verwachtingen in. Het is simpel en ontroerend tegelijk, zoals Godon de peuteravonturen invoelbaar maakt.

Ze hield zich in met de achtergrondkleuren, in zachtroze en zachtrood, ze gaf kleurvlakken soms niet veel meer dan een zweempje groen of geel mee – het was misschien wel een balansoefening in schattigheid, die nergens doorslaat in suikerzoet effectbejag. Godon was volgens de jury precies beheerst genoeg, om niet te veel haar best te doen op de peuterstijl en het toch zodanig te benaderen, dat het resultaat krachtig en eigenzinnig is. Het maakt *Dit is Oele* een klein boek om op grootse wijze in je hart te sluiten.

Stichting Collectieve
Propaganda van het
Nederlandse Boek

Postbus 10576
1001 EN Amsterdam

juni, 2014